

COLUMN

Niet bereikbaar voor commentaar

De journalistiek werkt voor het nu, maar creëert tegelijkertijd het historische tijdsbeeld voor morgen. Kranten, de dagelijkse registratie van onze samenleving, zijn daarmee cruciaal voor het gedeelde geheugen. In de archiefwereld lopen we hier ironisch genoeg tegen een probleem aan bij de grote mediabedrijven. Onze collega's, als hoeders van openheid en transparantie, zijn opvallend moeilijk bereikbaar als het gaat om de beschikbaarstelling van hun eigen materiaal.

De sector heeft mij als coördinator auteursrecht voor KVAN gevraagd om grote uitgevers te benaderen. Het blijkt voor individuele archieven lastig om toestemming te krijgen om historische kranten online te zetten. Zij komen moeilijk of niet in contact met de juiste persoon. Mijn ervaring in de afgelopen maanden toont aan dat dit volledig waar is.

In 2025 heeft de Koninklijke Bibliotheek (KB), de nationale bibliotheek, een 'Koepelovereenkomst Periodieken' gesloten. Deze overeenkomst, opgesteld door de KB met de collectieve beheersorganisaties Pictoright en LIRA, stelt

aangesloten erfgoedinstellingen (27 tot dusver) in staat om periodieke online beschikbaar te stellen, mits zij niet langer in de handel zijn en de uitgever deze status bevestigt.

Mediahuis en DPG Media hebben samen ongeveer 90% van de krantenmarkt in handen. Het is dan ook logisch om met deze twee partijen te praten. Beide organisaties hebben een complexe organisatiestructuur met regio's, oude titels en geen overzicht van bestaande afspraken en die van hun rechtsvoorgangers.

Beide hebben andere uitdagingen, merk ik tussen de regels door. Het verdienmodel van uitgevers staat al jaren onder druk, waardoor oude titels ineens geen archief van openheid en transparantie zijn, maar een economische 'asset' vertegenwoordigen. Daarnaast is het open internet door de AI-trainers minder open geworden. AI wordt gezien als een potentieel verdienmodel en dat betekent dat er controle op het archief moet komen. Hierdoor staat het maatschappelijke belang van

AI wordt gezien als een potentieel verdienmodel en dat betekent dat er controle op het archief moet komen

openheid en transparantie onder druk. Nadat ik ruim vier maanden geleden begon met het zoeken van contact met deze uitgevers, weet ik nu dat Mediahuis de voorkeur geeft aan individuele afhandeling. DPG Media betreft daarentegen de branchevereniging NDP Nieuwsmedia en komt wellicht tot een sectorale afspraak, maar dat kan nog even duren.

KVAN blijft intussen aandringen op een gemeenschappelijk perspectief: het creëren van een werkbaar, sectoraal proces om de journalistieke archieven publiek toegankelijk te maken. Het historische tijdsbeeld van Nederland is het waard dat er week na week contact wordt gezocht. De journalistiek werkt niet alleen voor het nu: het zou een belangrijke stem van de geschiedenis moeten zijn. Zonder de archieven en de beschikbaarstelling verstomt die stem.

Tussen ons, wanneer we de 'Koepelovereenkomst Periodieken' er nog eens bijpakken: strikt genomen hebben we deze toestemming niet nodig. Wat we nodig hebben, is een bevestiging dat de titels die we online beschikbaar willen stellen niet meer in de handel zijn. Doordat de uitgevers deze bevestiging niet geven, kunnen we de titels niet beschikbaar stellen onder de Koepelovereenkomst. Moeten we een blaadje uit het boek van de journalistiek overnemen? Moeten we bij uitblijven van een constructieve samenwerking maar zeggen bij de beschikbaarstelling: 'We hebben de betrokkenen benaderd, maar zij waren niet bereikbaar voor commentaar'? |